

Kde bydlím?

- ➔ Kdybys byl pták, kde bys bydlel v lese? Proč zrovna tam a proč ne jinde?
.....
.....
- ➔ Kde bys určitě nebydlel a proč?
.....
- ➔ Z čeho by sis tam, kde bys bydlel, postavil hnízdo? A proč zrovna z toho?
.....
.....
- ➔ Našel by se v lese také panelák? O kolika patrech? Znají se nájemníci vzájemně?
.....
.....

Náš nový soused

- Pěnkava:** Hele sojka! Co ta tu zase chce? To nevěští nic dobrého. Doufám, že nám zase nevybere hnízda.
- Sojka:** Pozor, pozor, přichází k vám soused. Pozor, soused. Pozor.
- Budníček:** Tak to jsem teda zvědavý, kde se tu usadí. Máme plno.
- Sojka:** No jo, samotáři, to jsi celý ty. Máš dva sousedy, na které ani nevidíš, a hned máš plno. Podívej se na sýkory, těch je celé hejno u sebe a nevadí si!
- Budníček:** Ale ony nebydlí na zemi jako já.
- Červenka:** Co máš proti zemním hnízdům? Mně se v něm docela dobře bydlí. Je sice pravda, že to tvé by si spletla myš se svou dírou.
- Budníček:** Myší díra! Zkus ho najít! Tebe by šlo snáz objevit.
- Červenka:** Já zas ze svého důlku rychleji vyletím, když na to přijde. A je suchý, měkký, listím vystlaný.
- Střízlík:** Správně, taky bydlím pohodlně v mechu a listí, ale vrtat hnízdo do země nemusím. Žít jako v díře. To máte lepší schovat hnízdo do hromady dříví nebo mezi kořeny.
- Sýkora:** Nesouhlasím, nesmí se stavět při zemi. To musíte pěkně najít skulinku na stromě, malinko upravit, otesat, rozšířit.
- Datel:** Správně, dutiny jsou bezpečné. Lépe se brání před nepřítelem.
- Střízlík:** Nemá každý tak silný zobák jako ty, aby mohl týdný v kuse mlátit do dubu.
- Sýkora:** Není pravda, puštík také žije v dutinách. A mnohem větších.
- Datel:** No jo, jenomže těch tady moc nemáme. Les má dnes málo stromů s dutinami. Ty se musí vysekat!
- Červenka:** Také máme málo puštíků.
- Střízlík:** A mnoho myší. Je to nebezpečné.
- Pěnkava:** To je, když máš hnízdo na zemi. Hnízdo patří na strom. A má být silné! Klacky, mech a lišejníky. Já bych se taky bála v té tvé kuličce.
- Sýkora:** A co je to za souseda?
- Sojka:** Šoupálek. A už bydlí. Za kůrou stromu. Nebýt mě tak nic nevíte!
- Pěnkava:** Ten se ale umí schovat! Ještě že je kam. Ale toho jeho děravého díla bych se bála, že by mi z něj vajíčka vypadla.

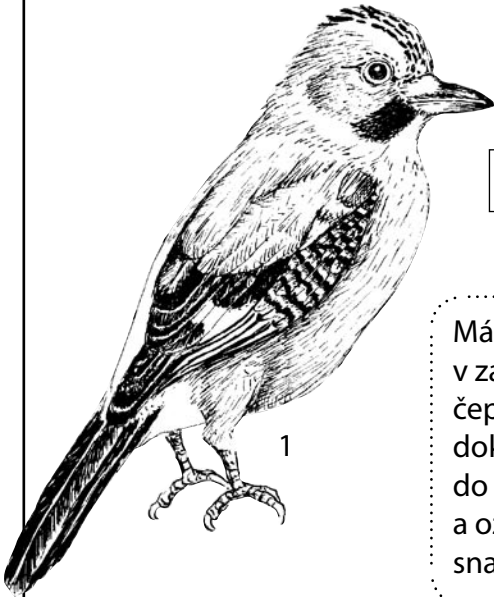
Autor textu: Mgr. Tomáš Potfaj

Poznáte mne, když se představím?

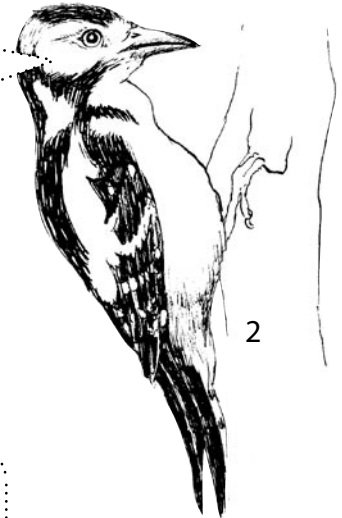
- ➔ *Přečtěte si text, doplňte správně rodová jména a vyluštěte tajenku.*
- ➔ *Víte, co je rodové a druhové jméno? Podtrhněte jméno rodové: datel černý, kulíšek nejmenší, káně lesní.*

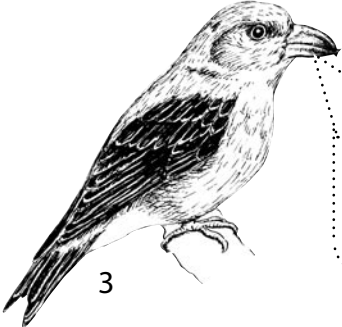
Někdy mě přezdívají strážce lesa. Jsem všežravá a na zimu zůstávám. Na křídle mám modrobílé „zrcátko“.

_ _ _ _ _

Mám světlé čelo a černou čepičku, která v zátylku přechází do červené. Moje milá má čepičku i na týlu černou. Po kmenech šplhám dokola stále vzhůru. Často bubnuji zobákem do větví, to abych přilákal svou milou a označil si své teritorium. Dlouhým jazykem snadno vytahuji larvy z kmene stromů.

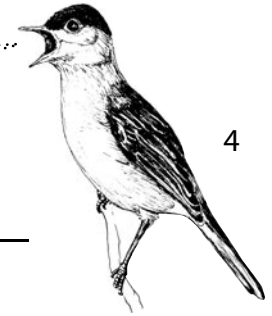
_ _ _ _ _

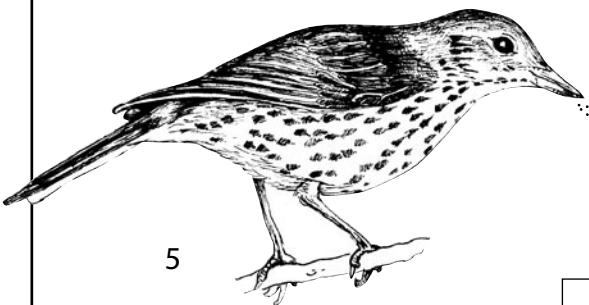
Mám červené peří, moji partnerku zdobí světle žlutozelené. Zblízka mě poznáte podle překříženého zobáku. Slouží mi k vytahování semínek ze šišek, kterými se živím. Zajímavostí je, že hnízdím v zimě.

_ _ _ _ _

Mám rád křoviny a houští řídkých lesů. Moje mláďata odchází z hnízda dřívě, než se naučí létat. Říkají si o potravu tiše, aby se neprozradila dravcům. Rád zobu hmyz, ale dám si také zralé lesní plody. Mám černou čepičku a moje žena hnědou.

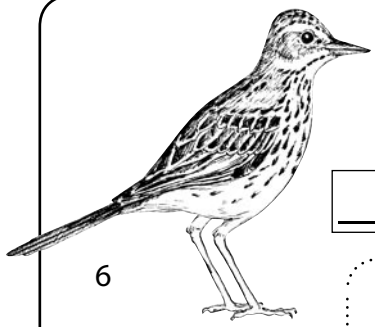
_ _ _ _ _

Na zimu odtud raději odlétám. Moje paní staví odolné hnízdo. Je zevnitř pokryté dřevní hmotou a vydrží i několik let. Moji mladí začínají se zpěvem už na hnízdě, jsem vyhlášený zpěvák. Lehce mě poznáte podle kropenatého břicha.

_ _ _ _ _

Jsem útlý hmyzožravec s nezaměnitelným letem. Mám rád paseky a lesní louky. Hnízdo si stavím v trávě u lesa, vchod vypadá trochu jako myší díra.

_____

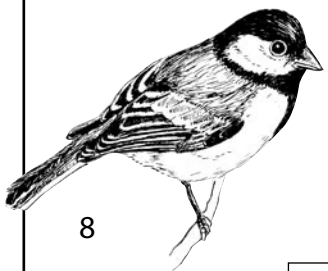

let ptáčka ze stromu

Jsem malinkatý, s olivově zeleným hřbetem a žlutou korunkou. Lovím hmyz a piji rosu. Hnízdím v okrajích korun jehličnatých stromů.

_____ _____

Spatřit mne můžete často. Mám černou hlavu a žlutá líce, na hrudi černý podélný pruh. Často napodobuji hlasy jiných ptáků. V zimě navštěvuji krmítka a s oblibou zobu slunečnicová semínka a lůj.

_____ _____

Doplňte tajenku

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
1	2	3	4	5	6	7	8

V tajence najdete druhého nejmenšího představitele ptačí říše u nás. Všimněte si, že jeho jméno občas používáme i pro označení drobných lidí.

➔ Víte, který pták je u nás úplně nejmenší? .....

Nápověda: Je na jednom z obrázků k doplnění. Na křídlech má čáru a na hlavě korunkku žluté barvy. Jeho jméno je zdrobnělou výslovností.

➔ Přišli jste na jména všech uvedených ptáků? Dokážete odhadnout jejich velikost? Seřadte je od nejmenšího po největšího: .....

Nápověda: Nejmenší je cca 9 cm velký, další pak 9,5; 14; 14; 15; 16; 23; 25 a největší 34 cm.

➔ Víte, jak jsou zbarvení? Porovnejte s atlasem ptáků.

TŘÍDA ⇒ **ŘÁD** ⇒ **ČELEĎ** ⇒ **ROD** ⇒ **DRUH**

Příklad:
ptáci ⇒ pěvci ⇒ drozdovití ⇒ červinka ⇒ obecná

➔ Na pracovním listu jsou zástupci řádu pěvců, jen jediný mezi ně nepatří. Který to je a do jakého řádu patří?

➔ Všimněte si, že každý řád má výrazné společné znaky. Vyberte si jeden, který je vám blízký (např. pěvci, dravci, sovy, šplhavci, měkkozobí, hrabaví). Podtrhněte řád, který jste si vybrali. Vypište charakteristické znaky a zástupce, na které si vzpomenete. Dohleďte podle atlasu či na internetu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vyrobte si krmítko

„Na podzim jsem na balkon ve 3. patře, kde bydlím, umístila krmítko. Moc nadějí jsem si nedělala, protože v okolí nejsou stromy a za domem, kde je krmítko umístěno, je silnice. Dnes jej pravidelně navštěvuje hejno cca 20 zvonků zelených společně s čečtkami zimními a čížky lesními. V posledních dnech začali pravidelně létat dlasci tlustozobí, kosi černí, sýkory modřínky a koňadry, sem tam se objeví hýlové obecní a dnes jsem poprvé pozorovala pěnkvu jikavce. Teď jsem moc ráda, že jsem krmítko zakoupila a ptáčky za oknem pozoruji.“

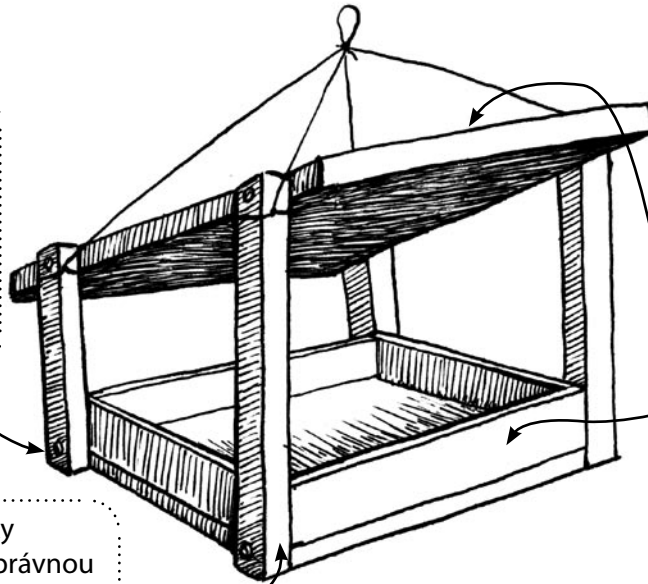
Zdroj: www.cso.cz, Karla Podešvová, Třebíč

DŘEVĚNÉ KRMÍTKO

Pomůcky: pravítko, tužka, pila, hřebíčky či šrouby, kladivo či šroubovák, latě – užší na boky a tenké široké na dno a střechu, provaz či drát na připevnění

1/ lištičky přitlučeme ke dnu a stříšce ze stran, je to pevnější způsob, než přitloukání zespoda a shora (hřebíky by se tak mohly uvolnit a při zatížení by dno upadlo)

2/ vyměřte si skosení stříšky a podle toho vypočítejte správnou délku a sešikmení postranních lišt

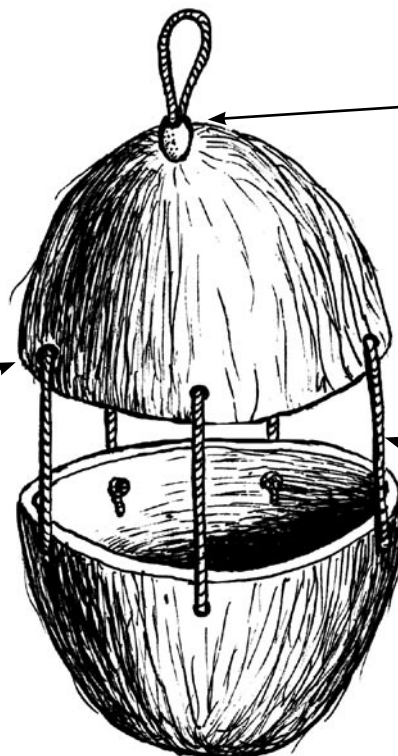
3/ příčky brání vypadávání zrní z krmítka, můžete je přitlučit skrz dno nebo postranní lištičky (pozor, aby byly hřebíky zatlučeny rovně, případné vyčuhující špičky je důležité zbrusit či zahnout, aby bylo krmítko pro jeho návštěvníky bezpečné)

4/ zvenku můžete krmítko nabarvit, aby vám déle vydrželo a aby po stříšce voda stékala a nevsakovala se, jinou variantou je pobití stříšky plechem

KOKOSOVÉ KRMÍTKO

Pomůcky: nebožízek, vydlabaný kokosový ořech, jeden až dva velké korálky či knoflík, silnější provázek či drátek

1/ důkladně vyčištěné půlky kokosového ořechu po stranách navrtáme nebožízkem – na třech až pěti místech, dejte pozor, aby byly díry v obou půlkách přímo nad sebou

2/ na špičce vyvrtáme díru, protáhneme provázek či drátek, ten bude pevněji uchycen vložíme-li dovnitř korálek či knoflík a připevníme ho skrz něj. Stejně tak můžeme použít korálek zvenku na ozdobu.

3/ obě půlky spojíme provázky či drátky a pevně uvážeme. Pozor, abyste nechali mezeru mezi střechou a dnem dost velkou, aby se jí mohl ptáček protáhnout!

Neúnavní pěvci

Zkuste se vydat na jaře po stopách neúnavných mistrů pěvců. **Jak zjistíte, kteří ve vašem lese bydlí?** Vždyť často se některý jen mihne a nerozeznáte ani barvu, natož jiné znaky, podle kterých byste ho určili. Naštěstí není nutné vždy ptáka vidět, abyste ho určili. Spolehlivým způsobem, jak ptáky od sebe rozeznat, je poznat jejich zpěv, kterým si označují svá teritoria. Výhodu mají ti z vás, kteří mají dobrý hudební sluch a dokáží si zapamatovat charakteristický rytmus zvuku.

Co může pomoci i ostatním?! Sledujte, zda nenajdete **pobytová znamení** – pírká, skořápky od vajíček, stará hnízda, vyklované kmeny, vyklované šišky, vývržky (nestrávené zbytky potravy dravých ptáků). Takto můžete odhalit třeba datla, strakapouda, křivku, nebo různé druhy sov a dravců, kteří jsou jinak vidět jen zřídka. Pokud jste pobytové stopy našli, důkladně je prozkoumejte a pokuste se je zdokumentovat náčrtkem s popisem (kdy, kde a co jste našli, jak to vypadalo). Společně pak určete, jakému druhu tyto stopy patří.

Tip: Než půjdete do lesa ptáky pozorovat, **poslechněte si ve třídě zvukové nahrávky jejich hlasů.** Ptáci se vám pak budou v lese lépe určovat. Nemusíte si hned zapamatovat všechny nahrávky, ale dokážete poznat alespoň jednu nebo dvě?

Možná máte nahrávky ptačího zpěvu na kazetě nebo CD. Pokud nemáte to štěstí, nevzdávejte se! Pěkné nahrávky najdete na internetu: www.rozhlas.cz/hlas/portal/ cyklus Hlas pro tento den.

Při výběru druhů k zapamatování se řiďte prostředím a lokalitou, kde se nacházíte, a jací ptáci jsou u vás nejběžnější. **Na začátku se soustřeďte na ty hlasy, které jsou něčím charakteristické a můžete si je sami vcelku bezpečně zapamatovat a určit.** V tomto směru lze doporučit třeba brhlíka, budníčka (menšího, většího, lesního), cvrčilku, kosa, krkavce, kukačku, pěnici, pěnkavu, rehka, skřivana, slavíka, sojku, sedmihláska, špačka, straku, strnada, sýkoru (koňadru) nebo vrabce.

Abyste nejen zpěv slyšeli na dálku, ale mohli se přiblížit i na kratší vzdálenost, dobře se maskujte a nehlučte. Vítaným pomocníkem vám bude kvalitní diktafon, na který můžete ptáky nahrát a později určit. Nedosáhnete sice profesionální nahrávky, ale pro určování druhů tento způsob postačí. **Zvuky ptáků můžete zaznamenat také pomocí jednoduchých slabik či kresbou vystihující klesání, stoupání a přerušování hlasu.**

Profesionál, který se nahráváním zvuků zvířat zabývá léta:

„Často jsem dotazován, jak dlouhý zvukový záznam jednoho hlasu je třeba, aby se dala z nahrávky použít a vybrat třeba i krátká ukázka na CD. Nahrávka musí být v délce několika minut. Vždy je třeba vybrat technicky dokonalé úseky s reprezentativními pasážemi požadovaného typu hlasu. Podle mých zkušeností je potřeba v dlouhodobém průměru asi na minutový použitelný úsek záznamu vynaložit nejméně 100 hodin práce. Do toho nepočítám čas potřebný na cestování někdy i do velmi vzdálených lokalit.“

Zahlučení přírody civilizačním hlukem je čím dál tím větší a nalezení vhodného tichého místa s hledaným živočišným druhem se stává obrovským problémem a vyžaduje stále více hledání a času. S ohledem na hluk jsou podmínky pro nahrávky v přírodě čím dál těžší a ptáci i ostatní živočichové z různých míst před činností člověka postupně ustupují a mizí. Některé nahrávky tak začínají mít i historickou cenu.“

Podrobný popis přípravy a bližší popis profesionálních nahrávacích postupů: www.biophon.cz/edice/zaznam.html

